

INICIS D'UN SINDICALISTA LLIBERTARI
JOAN PEIRÓ A BADALONA
1905-1920

edició, març de 2005
ISBN 84-933585-3-3

©
Jordi Albaladejo
Joan Zambrana

Implicació gràfica:
Daniel Montes, el senyor cargol

edicions fet a mà associació d'agitació cultural
fet_a_ma@yahoo.com

Per voluntat expressa dels autors i d'edicions fet a mà, queda rigorosament prohibida, sense autorització, la reproducció total o parcial d'aquesta obra per qualsevol procediment o mitjà tècnic (incloent-hi la reprografia i el tractament informàtic). En canvi queda permesa la distribució d'exemplars mitjançant préstecs gratuïts i s'en recomana la difusió per via oral.

Jordi Albaladejo Joan Zambrana

INICIS D'UN SINDICALISTA LLIBERTARI
JOAN PEIRÓ A BADALONA
1905-1920

edicions fet a mà
associació d'agitació cultural

ÍNDEX

INTRODUCCIÓ	7
I PART (1905-1914)	
MARC HISTÒRIC	
L'arribada del ferrocarril j l'expansió industrial	15
La nova ciutat emergent	17
La política local	19
L'àmbit associatiu i la premsa local	21
CARACTERITZACIÓ DEL MÓN OBRER	
L'obrerisme badaloni al final del segle XK	25
A l'entorn de la Vaga general de 1902	29
La conflicthritat laboral durant el període 1902 i 1908	31
L'Escola Moderna de Badalona:	
la dificultat de l'ensenyament racionalista i laic	36
A l'entorn del Sindicalisme catòlic	39
LA FORMACIÓ DE "SOLIDARIDAD OBRERA" A BADALONA	
La Federació de Societats Obreres	
"Solidaridad Obrera" de Badalona	43
El Congrés Provincial de "Solidaridad Obrera" a Badalona	45
La implantació de "Solidaridad Obrera" a Badalona	47
La Setmana Tràgica a Badalona	50
LA FORMACIÓ DE LA CNT	
Elements que van facilitar la unió	55
Els inicis de la CNT a Badalona	57
INICIS DE L'ACTIVITAT SINDICAL DE JOAN PEIRÓ	
L'arribada de Joan Peiró a Badalona	61
Conflictmtat laboral i associacionisme obrer (1910-1914)	63
Els primers articles de premsa	65
NOTES A LA PRIMERA PART	73

II PART (1915-1920)

LA CREACIÓ DE LA FEDERACIÓ LOCAL DE SOCIETATS OBRERES A BADALONA

Preinici	79
Inici de la Federació Local de Societats Obreres de Badalona	82
Evolució de la Federació Local de S.O. de Badalona	85
"La Colmena Obrera": Primer òrgan de premsa obrerista a Badalona	92

ENFORTIMENT DEL SINDICALISME I AGITACIÓ OBRERA A BADALONA

Caracterització general	97
Anàlisi de l'agitació obrera a Badalona	102

EL CONFLICTE DE L'EMPRESA CROS L'AGOST DE 1918: MORT A TRES DE QUATRE TREBALLADORS

Precedents del conflicte: la Vaga de Can Gros	121
El dia 26 d'agost: quatre morts a la Plaça de la Vila	123
Després del 26 d'agost. Vaga general	125

EL PRIMER CONGRÉS DE LA FEDERACIÓ LOCAL DE SOCIEDADES OBRERAS DE BADALONA: EL CAMÍ CAP A LA INTEGRACIÓ AMB LA CNT

Anàlisi i temari del Primer Congrés de la Federació Local	131
Dinàmica organitzativa interna de la Federació Local	134
Estratègia sindical local i vessant ideològic	135
Estratègia de lluita social i conscienciació cultural	136
El Congrés de Sants de la CNT de Catalunya:	
El paper dels sindicats badalonins	137
El Congrés de la CNT a Madrid el 1919	142

LA CONSOLIDACIÓ DE JOAN PEIRÓ COM A SINDICALISTA LLIBERTARI

Introducció	145
Evolució ideològica de Joan Peiró	147
Altres escrits de Joan Peiró	153

NOTES A U SEGONA PART	159
-----------------------	-----

ANNEX (articles Joan Peiró 1915-1920)	161
---------------------------------------	-----

FONTS BIBLIOGRÀFIQUES	175
-----------------------	-----

INTRODUCCIÓ

Aquest treball que teniu a les mans ha estat plantejat com una recerca històrica al voltant de la Badalona obrera de les dues primeres dècades del segle XX, coincidint amb l'època que Joan Peiró i Belis va viure i treballar a Badalona.

Es obvi que, en tant que anàlisi històrica de les societats obreres badalonines amb voluntat d'emancipació social, forçosament havia de ser una recerca històrica envers la figura de Joan Peiró, un dels dirigents de la CNT més coneguts i valorats fins a la fi de la Guerra Civil i que en l'època que va des de 1905 fins 1920 va desenvolupar una tasca fonamental en el si del moviment obrer de Badalona, ciutat en la que va viure quinze anys.

Per dir-ho amb paraules més precises i categòriques, Joan Peiró, obrer vidrier de la fàbrica Costa i Florit del carrer de la Indústria de Badalona, es "va fer" com a "*sindicalista anarquico*" a la ciutat de Badalona on va venir procedent del barri del Poble Nou de Barcelona el 1905.

Una de les característiques que més sobresurten de l'època analitzada, com element específic d'aquest obrerisme local de resistència, va ser la forta influència inicial del republicanisme radical badaloní. Posteriorment, al voltant de l'any 1915 intentarà desvincular-se i fer-se més "autònom" respecte d'aquestes influències polítiques fins a coincidir en el procés de confluència de bona part de l'obrerisme català a l'entorn de la Confederació Regional del Treball de Catalunya i de la CNT l'any 1918.

El procés que seguirà l'obrer Joan Peiró dins d'aquesta evolució com molts d'altres obrers serà complex i difícil, però ell serà probablement un dels militants obrers

claus a les comarques barcelonines per abordar i trencar aquest vincle que paralizzava en bona mida les pretensions de cercar eines més acurades per tractar la "qüestió social" amb una òptica alliberadora i de transformació social.

Un cop arribat al que és el motiu principal del llibre, ens agradaria fer unes consideracions respecte l'estat de la qüestió sobre aquesta època i la temàtica que creiem que ha estat poc analitzada dins la història local que s'ha fet a la nostra ciutat. Alhora també creiem que estem en un període cabdal per estudiar els inicis d'allò que posteriorment se'n ha dit "sindicalisme de masses" i que aquí al nostre país va desenvolupar-se dins del marc ideològic i organitzatiu de la Confederació Nacional del Treball (CNT), amb uns inicis fràgils el 1910, però amb forta embranzida durant el període que va des de 1918 fins 1939.

De tota manera i en referència a aquesta recerca històrica local que ja hem dit que considerem encara insuficient, no som els primers i esperem no ser els últims en abordar aquesta temàtica, sinó que més bé volem ser uns continuadors d'una tasca que va ser iniciada per alguns historiadors i militants obrers. Alhora de citar-ne alguns, volem fer esment destacat de dues aportacions que considerem força importants en l'àmbit de l'imaginari obrer en el que ens estem movent.

En primer lloc l'historiador Pere Gabriel que, amb el seu llibre "*Joan Peiró - Escrits (1917 - 1939)*" publicat el desembre de 1975, va fer una important anàlisi de l'estada d'en Joan Peiró a la ciutat de Badalona, així com una descripció històrica força seriosa envers l'evolució de l'obrerisme badaloní cap a la central anarcosindicalista, la CNT.

Sent, com és, un llibre que abraça un període molt més llarg de la trajectòria de Joan Peiró, es possible que molta gent no conegui la important tasca d'erudició que hi ha a les seves pàgines en relació al moviment obrer badaloní.

En segon lloc, també volem destacar el llibre del militant cenetista badaloní i alcalde de Badalona durant la Guerra Civil, Joan Manent que, en el seu llibre "*Records d'un sindicalista llibertari català*" publicat a París l'any 1976, ens indica aquelles claus, anècdotes i informacions, no massa conegudes, però de gran valor històric i que expressades com a record, són també part del coneixement de la Badalona obrera d'aquella època i també, com no, de la tasca importantíssima que va fer Joan Peiró a la ciutat.

La tasca de documentació i recerca històrica, ens ha portat per camins que encara no s'havien descrit de forma massa precisa i que creiem són importants en les dues direccions descrites anteriorment. Coneixença de la realitat obrera badalonina i a la seva vegada anàlisi de l'evolució del militant obrer Joan Peiró en el si d'aquestes societats obreres.

Per tant, l'únic que hem volgut fer amb aquest treball és buscar els orígens, els inicis, les primeres reaccions sindicals i socials de Joan Peiró i això tot plegat ens porta a analitzar la seva evolució dins un "obrerisme de classe", sense uns continguts ideològics massa precisos, en el context d'una Badalona obrera que s'obria

camí a força de grans sacrificis per guanyar algunes "petites batalles" enfront d'una situació de forta explotació per part de la burgesia local. Seguint doncs aquest treball d'investigació ens hem trobat en primer lloc, i fruit d'aquest treball de recerca, una influència força important entre les diverses societats obreres i el republicanisme radical badaloní durant el període que va des de 1905 fins el 1915. A tall d'exemple d'aquesta influència i col·laboració podem citar la creació de l'Escola Moderna el 1907, l'assemblea de "*Solidaridad Obrera*" com organisme provincial el març de 1908, la força i intensitat de la Setmana Tràgica el 1909, i també la poca empenta que se li va donar a la primera creació de la CNT, un cop aquesta va estar força influenciada per les societats obreres d'orientació anarquista.

Intentarem matisar al llarg d'aquest treball la intensitat d'aquesta relació, si els seus lligams són més o menys forts, si hi ha algunes societats obreres que no segueixen aquesta línia política i estan en desacord, però no hi ha cap dubte de la influència de la mateixa en el primer període que analitzem.

El mateix Joan Peiró, durant un bon nombre d'anys escriurà a les pàgines de l'òrgan del republicanisme radical badaloní *Juventud Rebelde*, concretament dels anys 1910 fins 1916, sense que això ens vulgui dir que formés part d'aquest partit republicà.

Seguint les notes de Joan Manent ens trobem afirmacions aclaridores per a conèixer el tipus de protagonismes polítics i socials que hi ha a Badalona arran dels fets de la Setmana Tràgica el 1909 i que van en la direcció que hem assenyalat abans:

"en aquells temps, a Badalona, per uns fets semblants [la Setmana Tràgica], només es podia comptar amb la base política i social que tenia el Partit Radical, que acabava en Lerroux, perquè el Partit Republicà Federal Autonomista, si bé comptava amb alguns elements força ben preparats, tot just si tenia unes dotzenes d'afiliats a Badalona. Tampoc no podia comptar amb totes les societats obreres, que encara estaven organitzades a base de gremis, una bona part de les quals continuaven conservant llurs estendarts, el culte als respectius sants patrons i concorrien a les processons religioses. Només es podia comptar amb les organitzacions obreres dels sindicalistes revolucionaris..."

De tota manera tenim que dir que aquesta primera fase que s'estén entre 1905 fins el 1915, és sense dubte la menys coneguda i historiada fins ara de l'activitat sindical de Joan Peiró i a la vegada també la que analitzant globalment la seva trajectòria pública té menys pes per la seva discontinuïtat com activista sindical de primera línia.

Si descomptem, però, algunes lluites importants dins la fàbrica de vidre on treballava, o la seva actuació i empresonament pels fets de la Setmana Tràgica a Badalona, algun acte de suport a la "*Solidaridad Obrera*" local i la seva procedència juntament amb Simó Piera com observadors per part de l'Ateneo Sindicalista "*Procreación Consciente*" de Badalona al congrés de constitució de la CNT el 1910 a Barcelona i els articles d'opinió esmentats al setmanari *Juventud Rebelde*.

No massa més coneixem de la trajectòria de Joan Peiró durant aquesta època, altres lluitadors sindicals, com el seu oncle Josep Belis seran en aquest període aglutinadors molt més importants d'aquest moviment obrer badaloní encara poc cohesionat i amb molt dubtes en el camí a seguir.

En comparança a la segona fase, força més important, que va de 1915 a 1920, podríem dir que la seva activitat és menys intensa, si bé es comença a demostrar la sensibilitat per tot allò que té a veure amb l'imaginari obrer d'emancipació social.

En segon lloc, i com a trencament d'aquesta primera dinàmica de certa interrelació entre l'obrerisme local i el republicanisme radical, queda també demostrat el paper fonamental que va tenir la creació de la Federació Local de Societats Obreres de Badalona el 1915 en el procés de "deslligar-se" dels possibles vincles amb els sectors del Partit Republicà Radical que liderava Alejandro Lerroux, i la recerca d'una eina de resistència obrera que en un principi fos autònoma i independent de qualsevol vincle polític i / o sindical a la ciutat i a la resta de Catalunya.

El procés de decantament cap a la CNT que es va anar iniciant de forma lenta els anys 1916 i 1917 no es va fer palès fins el Congrés Regional de Sants de la Confederació Regional del Treball el juny de 1918, moment força important on Joan Peiró va començar a exercir ja com un dels líders de pes de la CNT a les comarques de Barcelona. De tota manera, la Federació Local de Societats Obreres de Badalona, amb totes les seves societats obreres no s'integraria definitivament dins la CNT fins el Primer Congrés Local que se celebraria a finals de 1918.

El paper que Joan Peiró va jugar en aquest procés de decantament cap a la CNT va ser fonamental per superar els dubtes que encara hi havia en algunes societats obreres de Badalona.

A tall d'exemple podem recordar que part del temari que tenia major contingut ideològic d'aquest primer congrés local celebrat parcialment el novembre de 1918 es va deixar per a més endavant, concretament fins que Joan Peiró va sortir de la presó Model de Barcelona, celebrant-se la segona part d'aquest congrés local el desembre de 1918.

Posteriorment, en el Congrés de la CNT, dit de la Comèdia a Madrid a finals de 1919, Joan Peiró va anar dins la representació del cenetisme badaloní i es va consolidar com un dirigent anarcosindicalista d'àmbit estatal amb idees pròpies en torn del paper que la CNT tenia que jugar en les lluites del proletariat a l'Estat espanyol i en el que afecta a la seva organització interna, mostrant-se favorable a les tesis que propugnava Eluterio Quintanilla al voltant de la creació de les Federacions Nacionals d'Indústria i que en aquest congrés no van ser aprovades. Eren aquells uns moments de màxims històrics en quant a afiliació i mobilització sindical per part dels treballadors i també de la CNT, però també el moment quan començà la gran repressió patronal i governativa cap a la CNT, a conseqüència de

la important vaga de la Canadenca a Barcelona el febrer de 1919 i dels efectes negatius que estava produint en les classes dominants de la Catalunya burgesa, però també de la crisi social i política que s'estava creant en el si del Govern espanyol de la Restauració.

És l'època de la repressió sistemàtica contra les societats obreres, el pistolerisme, el locaut patronal, de la "lleï de fugues" contra els sindicalistes llibertaris i els seus defensors legals i que donarà peu a la posterior Dictadura del General Primo de Rivera el 1923.

Alguns exemples tristament famosos seran els assassinats de Salvador Seguí, el "Noi del Sucre", probablement el líder amb major carisma que tenia la CNT en aquells moments, o de Francesc Layret, un dels advocats amb més presència que tenien els sindicalistes llibertaris.

Es sens dubte una soterrada "guerra de classes" de la que encara avui ens falten moltes claus i informacions per conèixer el que va passar a la ciutat de Badalona amb el rigor històric precís, ja que la censura de premsa era força important i la fragmentació dels arxius històrics que podem consultar ens porten a tenir informacions no massa precises.

Ja per acabar la seva època a la ciutat de Badalona, Joan Peiró va tenir que marxar a principis de 1920, i anar a treballar al barri de Sants de Barcelona durant uns mesos. El motiu d'aquest trasllat pot ser degut a la cada vegada major implicació en les tasques organitzatives de la CNT i també a les situacions perilloses que va viure durant aquella època entre les que podem destacar dos atemptats que va patir en un període curt de temps i dels que va sortir il·lès.

Fent una breu síntesi del que va ser la seva vida militant posterior ja emmarcada profundament en tasques de propagandista de la CNT, ens trobem que el febrer de 1922, Joan Peiró es anomenat Secretari General de la CNT càrrec que ocuparà fins a final d'aquell any. A l'agost del mateix any fixà la seva residència a Mataró, la que serà la definitiva fins a la seva marxa a l'exili de França el 1939.

Durant la Dictadura de Primo de Rivera, exercirà diverses tasques d'organització en la central anarcosindicalista que el portaran diverses vegades a la presó.

A principis de 1928, Joan Peiró tornà a ser Secretari General de la CNT en la clandestinitat fins el maig de 1929.

Posteriorment, a començaments de la Segona República, Joan Peiró serà designat com director del periòdic de la CNT *Solidaridad Obrera*, càrrec en el que s'hi estarà pocs mesos, entre d'altres motius per la dinàmica d'enfrontament que es va començar a manifestar entre diversos sectors de la Confederació al voltant de la nova situació política i social.

A l'agost de 1931 serà un dels signants de l'anomenat "*Manifest dels Trenta*" que

agrupava a un bon grapat de militants significats de la CNT. Aquest manifest expressava la disconformitat en algunes actuacions i anàlisis que s'estaven donant dins la central anarcosindicalista.

Aquesta nova situació el portarà a allunyar-se de les tesis dominants en la CNT, exercint durant aquest període una tasca sindical força important a Mataró, així com una sèrie de col·laboracions periodístiques a diversos mitjans d'abast estatal a l'entorn de la realitat política, social i sindical d'aquells moments.

De tota manera els canals de comunicació amb una bona part dels dirigents de la CNT van mantenir-se oberts si ve encara amb posicions divergents, fins que al Congrés de Saragossa el maig de 1936, bona part dels anomenats "*Sindicats d'Oposició*" es tornaren a reunificar amb la CNT.

En els inicis de la Guerra Civil el juliol de 1936, Joan Peiró tornà a col·laborar regularment a *Solidaridad Obrera*. Posteriorment, el novembre de 1936 serà nomenat Ministre d'Indústria (emportant-se al ministeri Joan Manent, Pere Cané i altres col·laboradors badalonins) en el Govern presidit pel socialista Francisco Largo Caballero dins la quota que va acceptar la CNT per entrar al Govern de la República. Juntament amb ell, van ser ministres per part de la CNT, Joan Garcia Oliver, Federica Montseny i Juan López.

Va ser Ministre d'Indústria, juntament amb els altres representants de la CNT fins el maig de 1937. L'agost del mateix any es va fer càrrec de la direcció de *Catalunya*, diari íntegrament escrit en català i òrgan de premsa de la CNT de Catalunya.

El febrer de 1939, i amb la pèrdua definitiva de la guerra, Joan Peiró s'exilià a França. L'agost d'aquell any es anomenat per part de la CNT, representant de la "Junta de Ayuda a los Refugiados Españoles" (JARE) a Paris, càrrec que ocuparà fins que serà empresonat el novembre de 1940 per part de l'exèrcit francès a les autoritats nazis alemanyes i el febrer de 1941, serà lliurat al govern franquista, reclamat per aquest.

Finalment, i després d'un any i mig a les presons franquistes espanyoles, primer a Madrid i després a València, es declarat "culpable" per un consell militar.

Joan Peiró serà afusellat el 24 de juliol de 1942 juntament amb set companys més al camp de tir de Paterna a la província de València.